

INFORMATIEMEMO RAAD

Kenmerk:

2024-053924

Datum b&w-vergadering:

24 september 2024

Onderwerp:

Ontwikkelingen netcongestie

Kennis nemen van:

Raadsmemo voortgang netcongestie

Status advies:

openbaar

Argument: (indien niet openbaar)

Portefeuillehouder:

Wethouder Evert Westerbeek

Betrokkenen bij voorstel extern:

Liander

Betrokkenen bij voorstel intern:

TSP - strateeg

Bijlagen:

Aanleiding

In september 2023 bent u [met een informatiememo](#) geïnformeerd over de impact van netcongestie op ontwikkelingen in Overbetuwe. In november 2023 deelden wij met u de [bestuursopdracht netcongestie](#), met daarin context, doel én een opsomming van acht door de gemeente op te leveren samenhangende concrete resultaten. Door interne en externe ontwikkelingen past deze aanpak en planning¹ niet meer bij de actuele situatie wat nu noodzaakt tot bijsturen.. Nu wij de nieuwe context in beeld hebben, informeren wij daar nu graag over. Deze raadsmemo bevat dan ook een beschrijving van de inzet in de afgelopen maanden, actuele ontwikkelingen rondom netcongestie, de impact voor Overbetuwe én de nieuwe aanpak voor de komende periode.

Aanleiding

In heel Gelderland is sprake van netcongestie. Dit doet zich voor op alle niveaus: allereerst op het landelijke hoogspanningsnet van TenneT. Bij onderstations wordt elektriciteit verdeeld naar de regionale netbeheerders, in Overbetuwe is dit Liander. Ook op het middenspanningsnetwerk en laagspanningsnetwerk doet zich netcongestie voor.

Netcongestie op al deze niveaus, raakt nieuwe aansluitingen, het verzwaken van bestaande aansluitingen als teruglevering van elektriciteit aan het net. Projecten die voor november 2022 capaciteit voor levering van elektriciteit toegewezen hebben gekregen van de netbeheerder kunnen ontwikkelen, aanvragen na die datum komen op een wachtlijst te staan. Netcongestie voor teruglevering is al in september 2021 afgekondigd. Aanvragen worden behandeld op basis van volgende van binnenkomst. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen grootverbruikers (aansluitcapaciteit > 3x80A) en kleinverbruikers (aansluitcapaciteit tm 3x80A).

- Voor grootverbruikers (bijvoorbeeld bedrijven) is het in elk geval tot 2029 niet mogelijk om extra capaciteit te ontvangen. Je kunt wel een aansluiting aanvragen, deze wordt ook gerealiseerd. Totdat de congestie is opgelost heb je een transportbeperking op de aansluiting en kun je dus geen gebruik maken van de extra aangevraagde capaciteit. Door een aansluiting aan te vragen kom je op de wachtlijst voor extra capaciteit.
- Voor kleinverbruikers (bijvoorbeeld individuele woningen) is nog beperkte capaciteit beschikbaar. Op het niveau van Gelderland is tm 2029 nog een tekort van 100 MW om alle aanvragen voor kleinverbruikers te faciliteren. Ook congestie op het middenspanningsnet van Liander kan invloed hebben op het realiseren van woningbouw in Overbetuwe.

Om deze problematiek het hoofd te bieden, hebben de netbeheerders het '[Landelijk Actieprogramma Netcongestie](#)' opgesteld wat zij de komende 10 jaar (soms met overheden of andere partners) oppakken. Dit plan kent drie actielijnen:

- Een grootschalige verbouwing van de energie-infrastructuur (leidingen, trafostations, et cetera).
- Flexibilisering van het energiesysteem (meerdere bronnen, opslag, conversie, opslag, et cetera).
- Energieplanologie (integraal programmeren, lange termijn): proces om samen maatschappelijk afgewogen keuzes te maken over de inrichting van het energiesysteem, in samenhang met andere sectoren/functies².

De oplossingen zijn maatwerk per situatie en worden mede bepaald door de locatie in het elektriciteitsnet waar de netcongestie zich bevindt. Door maatregelen te nemen, zoals aanpassingen in de installatie in de woning, kan de energievraag van een nieuwbouwproject veranderen waardoor het wel past op het net. Parallel wordt hard gewerkt aan het toevoegen van meer kabels en trafohuisjes maar dat is niet de oplossing voor alle problemen.

In deze context werken we sinds 2023 samen met GMR, netbeheerders en provincie om dit in onze regio uit te werken en (verder) toe te passen. Immers, netcongestie gaat over gemeentegrenzen heen. In onderstaand schema is dit proces schematisch weergegeven. De komende jaren wordt de cyclus meerdere

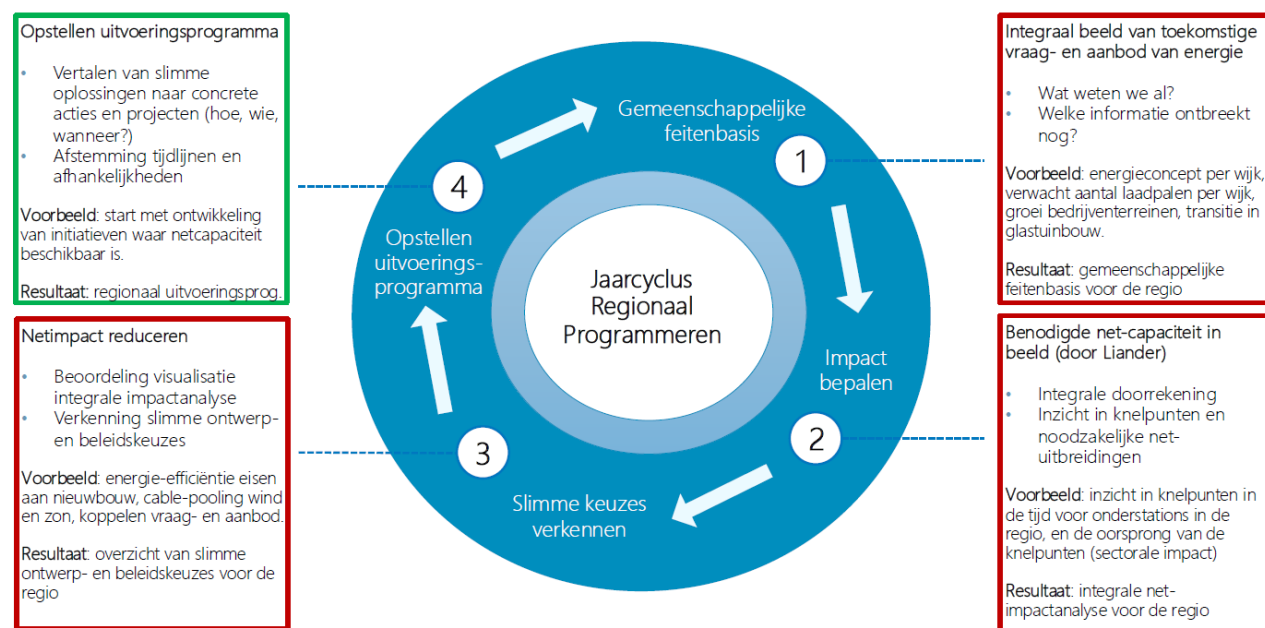
¹ Vanwege het vormen van een nieuwe coalitie heeft terugkoppeling hierover later plaatsgevonden dan gewenst.

² Dit heeft ook raakvlakken met de Energievisie van de Provincie Gelderland zoals die in het najaar ter visie wordt gelegd en ruimtelijke visies in (actualisatie van) gemeentelijke of provinciale omgevingsvisies.

malen doorlopen. De eerste en tweede stap is voltooid. Op dit moment zijn we bij fase 3 en 4. Deze fasen kunnen we nu doorlopen; op basis van aangeleverde informatie en gesprekken met meerdere gemeenten is de impact inzichtelijk en zijn uitvoeringsplannen opgesteld. We zijn aangesloten op deze ontwikkelingen en kijken welke acties we kunnen benutten voor Overbetuwe.

De 4 stappen van het regionale programmeerproces

Opbouw van het regionale uitvoeringsplan

Veranderingen

Genoemde uitvoeringsplannen hebben deels een ander perspectief dan oorspronkelijk voorzien. Ook blijkt maatschappelijk prioriteren in de praktijk vooralsnog vrijwel niet haalbaar. Medio 2023 was het beeld dat per onderstation een beperkte netcapaciteit verdeeld kon worden over projecten; keuzes over selectie of prioriteren werden voorzien. Uit recente informatie van Liander en TenneT blijkt dit complexer te zijn; de verschillende onderstations zijn via het landelijke hoogspanningsnet met elkaar verbonden. Overbelastingen in de ene provincie raken ook de andere, dit geldt ook voor de maatregelen die verlichting moeten brengen. Deze ontwikkelingen werken ook door naar onze regio en provincie, het zogenoemde 'waterbedeffect'. Vandaar een (boven)provinciaal actieplan. In de bestuursopdracht netcongestie wordt inzet voorzien rondom maatschappelijk prioriteren. In de praktijk is het niet aan de orde dat partijen met maatschappelijke functies van de wachtrij worden gehaald omdat er geen transportcapaciteit beschikbaar is. Daarnaast worden nieuwe aanvragen alleen gehonoreerd als er sprake is van congestieverzachtende projecten.

Begin 2024 heeft Liander voor een aantal door het College vastgestelde prioritaire projecten de netimpact nader doorgerekend. Deze informatie is nu door bovengenoemde oorzaken slechts beperkt bruikbaar.

Wat doen we in Overbetuwe

Heel Nederland zal de komende jaren de effecten merken van het reeds genoemde landelijke actieprogramma. Ook zal in het najaar het ontwerp van de Provinciale Energievisie volgen (lange termijn). Meer concreet is voor ons het (boven)provinciale ['Actieplan Netcongestie Gelderland'](#) van belang. Op regionaal niveau is het vervolgens zaak om de vier actielijnen uit de [Regionaal Uitvoeringsagenda Netcongestie](#) te benutten. Dit concept regionaal uitvoeringsprogramma is opgebouwd uit vier programmalijnen:

- Netbewuste nieuwbouw;
- Netbewuste warmtetransitie van de bestaande bouw;
- Koppeling van vraag en aanbod en buffering van energie in de regio;
- Zet in op efficiëntere inzet van grootschalige opwek.

Hier spelen we op verschillende manieren op in. Hieronder een aantal voorbeelden. Sommige punten vallen onder meerdere programmalijnen, voor het overzicht is gekozen om de maatregelen bij 1 punt op te nemen.

Netbewuste nieuwbouw

- De beschikbaarheid van energie wordt bij nieuwe projecten in een vroegtijdig stadium meegenomen, o.a. bij De Pas. De beschikbaarheid van energie is geen vanzelfsprekendheid meer, waardoor het thema meer bepalend wordt bij ruimtelijke keuzes en vraagt om een strategie op het energiesysteem van de toekomst. Dit is al opgenomen in de 'Omgevingsvisie Overbetuwe 2040' en is geagendeerd voor aanscherping bij actualisatie.

Netbewuste warmtetransitie en verduurzaming van de bestaande bouw

- De huidige provinciale concessie rondom laadpalen in de openbare ruimte waar Overbetuwe aan deelneemt gaat standaard uit van netbewust laden. Bij piekmomenten op het elektriciteitsnetwerk wordt minder capaciteit geleverd voor het laden. In de Laadvisie die in oktober voor besluitvorming voorligt in het college wordt nader ingegaan op de aanpak rondom initiatieven voor laadpleinen en voorzieningen op bedrijventerreinen. Dit raakt ook de verplichting voor de inzet van elektrisch transport door de transportsector in 2025.
- In toekomstige communicatie rondom warmtepompen wordt informatie toegevoegd over netcongestie en dat een hybride warmtepomp minder impact heeft op het elektriciteitsnetwerk. Uiteindelijk kunnen inwoners zelf een keuze maken welke warmtepomp ze aanschaffen.
- Onderdeel van het warmteprogramma is de impact op het energienetwerk. Besluitvorming is voorzien in 2026. Diverse verkennende studies voor collectieve systemen zoals een warmtenet, waarbij de impact op het elektriciteitsnetwerk minder is dan bij een individuele warmtepomp.

Koppeling van vraag en aanbod en buffering van energie in de regio

- Verschillende initiatieven rondom (tijdelijke) opslag. Het afwegingskader opslag wordt binnenkort door ons behandeld. Dit geeft richting aan zowel initiatiefnemers als voor de beoordeling.
- Proactief grond beschikbaar stellen aan de netbeheerder voor het plaatsen van extra trafohuisjes en tracés voor kabels zodat het energienetwerk verzaamd kan worden.
- Stimuleren initiatief van de powerhub op bedrijventerrein de Aam. Afstemming met initiatiefnemers en de rol van de gemeente zal worden geborgd in een samenwerkingsovereenkomst..

Efficiëntere inzet van grootschalige opwek

- De komende maanden wordt een afwegingskader grootschalige opwek opgesteld. Onderdeel hiervan is ook de efficiënte inzet van grootschalige opwek in relatie tot het energienetwerk en toekomstige ontwikkelingen zoals de inzet van waterstof.
- Opstellen afwegingskader duurzame opwek in lijn met het coalitieakkoord

Afronden bestuursopdracht

De afgelopen periode heeft periodiek in verschillende samenstelling afstemming plaatsgevonden tussen de gemeente en Liander. Dit heeft ook inzicht gegeven in de complexiteit van de situatie. Door nieuwe ontwikkelingen verandert de informatie. De doorrekeningen op midden- en laagspanningsniveau worden door Liander handmatig uitgevoerd waardoor de doorlooptijden vrij lang zijn. Hierdoor kun je niet snel schakelen. Op dit moment vinden gesprekken plaats met Liander en de Regio om een meer pragmatische werkwijze af te spreken waarbij je sneller kunt schakelen op basis van informatie met een wat grotere

onzekerheidsmarge. Goed om te beseffen dat naast de doorrekening van de netten door Liander, ook TenneT een project op de wachtlijst kan plaatsen in verband met capaciteitsproblemen vanuit FGU netwerk. Hiermee zijn we dan in staat maatwerk toe te passen en verschillende rollen aan te nemen, verschillend per project. De praktijk is complexer dan gevat kan worden in een lijstje met projecten die wel/niet/deels geraakt worden door netcongestie. De impact en maatregelen verschillen per project en of je bereid bent om deze maatregelen te nemen is afhankelijk van meerdere factoren.

Op deze wijze handelen wij adaptief, om slim om te gaan met de veranderde situatie. Daarom kiezen wij ervoor om de bestuursopdracht netcongestie als afgerond te beschouwen en de aanpak met concrete maatregelen verder invulling te geven. Hiermee voorkomen we ook overlap met andere processen. Deze nieuwe aanpak kiezen we natuurlijk wel parallel aan en verbonden met alle inzet die in de verschillende actieplannen is voorzien. Dit geeft de mogelijkheid om het thema integraal te benaderen.

Behandelend adviseur voor technische vragen Anne ten Brummelhuis, tel.: , e-mail:

HET COLLEGE VAN BURGEMEESTER EN WETHOUDERS,
de gemeentesecretaris de burgemeester,

N.M.P. van Hooy

R.P. Hoytink-Roubos